

Aktualizacja
Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego
Gminy Markuszów
na lata 2014-2020

Projekt do konsultacji

Markuszów, lipiec 2014

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
ROZDZIAŁ I Założenia.....	4
ROZDZIAŁ II Zmiana zasobów w wyniku działań podjętych w latach 2007-2014	6
2.1. Pozycja Gminy w powiecie i województwie	6
2.2. Zrealizowane Inwestycje	8
Obszar I - gospodarka	8
Obszar II – infrastruktura społeczna.....	11
Obszar III – ochrona środowiska	12
Obszar IV – infrastruktura techniczna.....	14
2.3. Podsumowanie	16
Rozdział III Aktualizacja analizy SWOT	18
3.1. Założenia	18
3.2. Analiza SWOT	19
3.3. Proponowane obszary rozwojowe	23
Rozdział IV Kierunki rozwoju	28
4.1. Wizja Gminy Markuszów.....	28
4.2. Misja Gminy Markuszów	28
4.3. Cele strategiczne i operacyjne	28
Rozdział V Program operacyjny realizacji Strategii	30

Rozdział VI	Finansowanie	32
Rozdział VII	Monitoring i ewaluacja	33
Rozdział IX	Konsultacje społeczne.....	36

ROZDZIAŁ I Założenia

Niniejszy dokument jest projektem aktualizacji, wymagającym uzupełnień wynikających z przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Potrzeba aktualizacji Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Markuszów wynika po pierwsze z konieczności weryfikacji zmian rozwojowych Gminy. Na przestrzeni ostatnich lat na jej terenie zrealizowano szereg inwestycji, często współfinansowanych ze środków zewnętrznych, które wpłynęły na poziom jakości życia mieszkańców, poprawiły stan infrastruktury technicznej, społecznej. Po drugie, aktualizacja związana jest z kończącą się w 2015 r. perspektywą horyzontalną obecnie obowiązującej strategii. Trzecim, bardzo istotnym czynnikiem jest konieczność weryfikacji zakładanych kierunków rozwoju w związku z nowym okresem programowania 2014-2020. Skorelowanie celów Gminy ze strategiami wyższego rzędu (m.in. *Długookresową Strategią Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności*, *Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju 2020*, strategiami ponadsektorowymi, *Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego 2014-2020* i in.) ułatwi w kolejnych latach aplikowanie o środki zewnętrzne.

Przeprowadzona ewaluacja Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Markuszów wykazała, iż nie jest konieczne budowanie od podstaw nowego dokumentu, gdyż wiele jej założeń jest nadal aktualnych. Dlatego też aktualizacji poddane zostaną te obszary, które są istotne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju Gminy uwzględniającego jednocześnie jej możliwości finansowe.

Wyznaczony horyzont czasowy aktualizacji Strategii sięga roku 2020, co jest zgodne z perspektywą *Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju 2020* - najważniejszego dokumentu określającego cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowego dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-

2020, a także perspektywą *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego 2014-2020*.

Celem aktualizacji jest ponadto uproszczenie dokumentu niezbędne do jego skutecznej realizacji.

Założono następujące etapy przygotowania aktualizacji Strategii:

- A. Ustalenie założeń wstępnych (analiza danych zastanych, praca w terenie, konsultacje z kierownictwem Urzędu Gminy i pracownikami odpowiedzialnymi za niektóre obszary poddawane analizie)
- B. Przygotowanie projektu aktualizacji w oparciu o potrzeby i możliwości finansowe Gminy Markuszów
- C. Opracowanie ostatecznej wersji uwzględniającej sugestie mieszkańców, przedsiębiorców, kierowników jednostek organizacyjnych Gminy, przedstawicieli organizacji i stowarzyszeń, itp.
- D. Zatwierdzenie aktualizacji przez Radę Gminy.

Aktualizacji zostaną poddane następujące obszary:

Obszar aktualizacji	Zakres
Zasoby	Uzupełnienie o zrealizowane inwestycje, przedsięwzięcia, itp., aktualną pozycję Gminy w powiecie i województwie
Analiza SWOT	Weryfikacja szans, zagrożeń, mocnych i słabych stron
Kierunki rozwoju	Weryfikacja i uaktualnienie systemu celów
Działania	Przygotowanie nowego zestawu niezbędnych działań
Monitoring	Weryfikacja systemu monitorowania realizacji Strategii
Finansowanie	Przygotowanie założeń do finansowania inwestycji w oparciu o Wieloletnią Prognozę Finansową

ROZDZIAŁ II Zmiana zasobów w wyniku działań podjętych w latach 2007-2014

2.1. Pozycja Gminy w powiecie i województwie¹

Do analizy pozycji Gminy w powiecie i województwie posłużą wybrane wskaźniki oznaczające miejsce na liście rankingowej. „1” oznacza lidera w danym obszarze, kolejne cyfry i liczby oznaczają dalsze miejsca w rankingu. Ranking obejmuje demografię, dochody wł., infrastrukturę i przedsiębiorczość.

	Ludność na 1 km ²		Saldo migracji na 1000 ludności		Dochody własne gminy na 1 mieszk.		Odsetek ludności korzystające z instalacji						Podmioty w rej. REGON na 10 tys. lud.	
	A ²	B ³	A	B	A	B	wod.		kan.		gaz.		A	B
Baranów	10	120	11	166	5	52	2	32	4	50	-	-	11	151
Janowiec	11	122	10	139	11	115	7	114	8	97	10	117	5	28
Kazimierz Dolny	4	38	7	79	2	6	9	157	7	62	4	22	2	10
Końskowola	3	36	8	110	4	44	11	180	3	45	2	13	6	45
Kurów	5	46	5	51	7	66	6	95	11	187	7	41	4	24
Markuszów	7	48	3	41	8	78	10	159	6	61	8	60	9	86
Nałęczów	2	24	2	28	3	35	4	53	2	39	3	19	3	14
Puławy (gm. Miejska)	1	10	9	114	1	3	1	4	1	1	1	4	1	8
Puławy (gm. Wiejska)	8	51	1	13	6	55	5	85	5	55	9	68	7	61
Wąwolnica	6	47	6	65	9	89	8	139	9	105	6	31	8	63
Żyrzyn	9	106	4	48	10	106	3	38	10	124	5	29	10	124

¹ Sytuację Gminy Markuszów na tle pozostałych gmin powiatu puławskiego i województwa opracowano na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl) za rok 2012. W momencie przygotowywania aktualizacji Strategii był to ostatni rok pełnych danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych.

² A – pozycja na liście rankingowej powiatu

³ B – pozycja na liście rankingowej województwa

W grupie jednostek powiatu puławskiego Gmina Markuszów lokuje się średnio na ok. 7 pozycji.

W przypadku wskaźników demograficznych, z jednej strony - mimo dość dużego zaludnienia (48 pozycja w województwie na ponad 200 jednostek) zajmuje dopiero 8 pozycję w powiecie. Spowodowane jest to specyfiką regionu (miasta: Puławy, Nałęczów, Kazimierz, gmina „przedmieście” Puław - Końskowola), w którym średnia liczba mieszkańców na km kwadratowy jest wysoka. Z drugiej strony, Gmina Markuszów charakteryzuje się dobrym wskaźnikiem salda migracji (przewaga zameldowań nad wymeldowaniami), co daje jej 3 miejsce w powiecie i 41 w województwie.

Ponieważ wiele miejscowości powiatu od lat rozwija się od lat w oparciu o markę (walory zdrowotne Nałęczowa, historyczno-przyrodnicze Kazimierza Dolnego), sytuacja ta znajduje swoje odzwierciedlenie także w dochodach własnych gmin. W tym zestawieniu Gmina Markuszów plasuje się na 8 miejscu w powiecie i 78 w województwie.

W przypadku infrastruktury kanalizacyjnej i gazowej pozycja Gminy jest dobra (odpowiednio 6 i 8 miejsce w powiecie oraz 61 i 60 w województwie). W przypadku długości sieci kanalizacyjnej w latach 2010-2012 znacząco wzrosła jej długość w Gminie (2010 r. - 6,2 km, 2012 r. – 15,3 km). Gorzej natomiast przedstawia się obraz dostępności do infrastruktury wodociągowej - ok. 81% gospodarstw domowych (10 miejsce w powiecie i 159 w województwie).

Braki w możliwościach rozwojowych przedsiębiorczości widać w ilości podmiotów w rejestrze REGON. Gmina w tym zestawieniu zajmuje 9 miejsce w powiecie i 86 w województwie.

Na podstawie powyższego rankingu dotyczącego 2012 r. można wyciągnąć następujące wnioski:

- Gmina Markuszów posiada potencjał rozwojowy, zajmując w przypadku wielu wskaźników dość wysoką pozycję w województwie,

- Specyfika powiatu puławskiego sprawia, iż pozycja Gminy jest w tym zestawieniu niekorzystna,
- Szansą rozwoju powinna być próba dołączenia do liderów powiatu z tzw. „trójkąta” Kazimierz-Nałęczów-Puławy,
- Dalszemu ulepszeniu należy poddać szeroko rozumianą infrastrukturę techniczną
- Rozwój Gminy w oparciu o walory przyrodnicze, turystyczne powinien skutkować wzrostem przedsiębiorczości, np. w sektorze działalności pozarolniczej.

2.2. Zrealizowane Inwestycje

W latach 2007-2014 w Gminie Markuszów zrealizowano szereg inwestycji służących rozwojowi Gminy. Poniższe tabele prezentują niektóre z nich.

Obszar I - gospodarka

I obszar: Gospodarka		
Cel: Wzrost aktywności gospodarczej, w tym rozwinięcie bazy turystyczno – wypoczynkowej, zwłaszcza agroturystycznej, aktywna promocja walorów gminy.		
1.	Utworzenie bazy agroturystycznej w Wólce Kątnej (w tym rozbudowa świetlicy)	379 337,58 zł
2.	Nakłady na zadania ujęte w programach odnowy miejscowości	779 596,96 zł
		1 158 934,54 zł

Najważniejsze zadania z I obszaru Strategii związane były z rozbudową, modernizacją i budową infrastruktury społecznej (świetlice wiejskie). Obiekty te służą lokalnej społeczności. Należy pamiętać, iż obszary wiejskie są specyficzne. Brak infrastruktury kulturalno-rozrywkowej sprawia, iż wszelka

aktywność społeczna ogniskuje się właśnie wokół remiz, świetlic, domów ludowych. Działania w zakresie remontu, budowy świetlic wiejskich realizowane były w Gminie z wykorzystaniem funduszy PO PROW.

Wyremontowana świetlica w m. Wólka Kątna

Wybudowana świetlica w m. Łany

Podniesienie atrakcyjności turystycznej Gminy poprzez uwypuklenie jej zasobów przyrodniczych, krajobrazowych znalazło swoje odbicie także w innych obszarach. W celu zainteresowania gości z zewnątrz okolicami

Markuszowa, zrealizowano szereg działań uzupełniających, które pozwolą w przyszłości na rozwój usług w tym obszarze, poprzez np. uzyskanie przez przedsiębiorców dofinansowania na utworzenie miejsc pracy poza rolnictwem.

Szlak ornitologiczny

Bobowiska - szlak rowerowy

Obszar II – infrastruktura społeczna

II obszar: Infrastruktura społeczna		
Cel: Rozwój i unowocześnienie infrastruktury społecznej, zapewnienie dostępu do nowoczesnej opieki medycznej, a także wprowadzenie nowoczesnych metod nauczania oraz równego dostępu do placówek edukacyjnych.		
1.	Budowa boiska sportowego	572 321,90 zł
2.	Modernizacja budynku SP ZOZ w Markuszowie wraz z zakupem wyposażenia	95 234,13 zł
		667 556,03 zł

W ostatnich latach zmieniła się także jakość infrastruktury społecznej służącej mieszkańcom Gminy Markuszów. Wyremontowany i zmodernizowany został budynek mieszczący Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Powstało wielofunkcyjne boisko. Obie inwestycje zrealizowano dzięki wsparciu funduszy zewnętrznych.

Zmodernizowany budynek SP ZOZ w m. Markuszów

Boisko wielofunkcyjne w m. Markuszów

Obszar III – ochrona środowiska

III obszar: Ochrona środowiska		
Cel: Rozwój i unowocześnienie infrastruktury sprzyjającej ochronie środowiska i rozwojowi odnawialnych źródeł energii, w tym także rozwój rolnictwa ekologicznego.		
1.	Oczyszczalnia ścieków i kanalizacja wsi: Łany, Kaleń, Zabłocie, Góry	5 163 476,75 zł
2.	Budowa zbiornika retencyjnego w Kaleniu	1 359 680,46 zł
3.	Modernizacja stacji uzdatniania i oczyszczania wody oraz połączenie sieci wodociągowej w jeden układ zaopatrzeniowy	79 476,20 zł
		6 602 633,41 zł

Najistotniejszymi obszarami związanymi z szeroko rozumianą ochroną środowiska były w ostatnich latach w Markuszowie wszelkie działania związane z rozbudową istniejącej sieci kanalizacyjnej oraz wodociągowej, a także budowa zbiornika małej retencji (obecnie na ukończeniu).

Działania te były realizowane między innymi w oparciu o dofinansowanie z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW), Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego (RPO WL).

Oczyszczalnia w m. Kaleń

Zmodernizowana hydrofornia w m. Markuszów

Zbiornik małej retencji w m. Kaleń - etap budowy

Zbiornik w Kaleniu, oprócz funkcji przeciwpowodziowych, pełnić będzie w przyszłości także rolę kąpieliska, wspierającego promocję turystyczną Gminy.

Obszar IV – infrastruktura techniczna

IV obszar: Infrastruktura techniczna		
Cel: Rozwój i unowocześnienie infrastruktury technicznej na terenie gminy sprzyjającej rozwojowi obszarów wiejskich.		
1.	Remont istniejących i budowa nowych dróg na terenie gminy Markuszów	2 115 290,30 zł
2.	Budowa nowych oraz wymiana nawierzchni istniejących ulic i chodników w miejscowości Markuszów - etap I i II	344 522,57 zł
3.	Przebudowa centrum Markuszowa wraz z adaptacją budynku na potrzeby administracyjne po byłym przedszkolu	109 954,03 zł
		2 569 766,90 zł

Tak jak wiele gmin wiejskich na terenie całej Polski, także Markuszów musiał w ostatnich latach przeznaczyć znaczne środki na modernizację i remonty ciągów komunikacyjnych drogowych i pieszych. Zagospodarowano centrum miejscowości Markuszów, wykonano także modernizację przedszkola samorządowego.

Zmodernizowana droga w m. Góry-Kolonia

Centrum m. Markuszów

Ogólnie dostępna siłownia w m. Markuszów

Przedszkole Samorządowe w m. Markuszów

2.3. Podsumowanie

Podjęte i zrealizowane w ostatnich latach działania poprawiły jakość życia na terenie Gminy Markuszów. Jak wpływa rozbudowa infrastruktury na jakość życia mieszkańców obrazuje poniższy wykres.

Źródło danych: GUS

Jest to jednak dopiero jeden z wielu etapów. Należy zadbać, by nadal, w miarę finansowych możliwości, skupiać się na działaniach, które umocnią pozycję Gminy w powiecie, województwie i kraju.

Zapewnienie zrównoważonego rozwoju Gminy Markuszów wymaga w najbliższych latach ingerencji w te obszary, które w przyszłości poprawią jakość życia mieszkańców, udrożnią ciągi komunikacyjne, stworzą warunki do rozwoju turystyki, a co za tym idzie – wpłyną na rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

Rozdział III Aktualizacja analizy SWOT

3.1. Założenia

W *Strategii Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Markuszów na lata 2007-2015* umieszczono bardzo szczegółową analizę SWOT odnoszącą się do wielu obszarów i zjawisk makro oraz mikro otoczenia, a także czynników wewnętrznych.

Analiza SWOT aktualizacji strategii odnosi się do najważniejszych czynników, które w obecnej chwili mogą wpływać hamująco lub przyspieszająco na zrównoważony rozwój Gminy w kolejnych latach.

Założenie to przyjęto z wielu powodów. Po pierwsze, ważne jest, by dokument odnosił się do najistotniejszych uwarunkowań. Praktyka lat minionych wykazała, iż planowanie strategiczne w jednostkach samorządu terytorialnego poziomu gminy wiejskiej musi opierać się na głównych kierunkach rozwojowych odnoszących się do największych zagrożeń, słabych stron i szans, mocnych stron. W przeciwnym wypadku powstaje bowiem bardzo złożony system celów, który trudno jest i realizować, i weryfikować. Po drugie, analiza SWOT musi być jasna, czytelna i przejrzysta, tak aby wszyscy mieszkańcy Gminy zainteresowani jej rozwojem mogli uczestniczyć w procesie konsultacji i corocznej ewaluacji. Po trzecie, w obecnej sytuacji wielu gmin – zadłużenie związane z realizacją projektów unijnych, niewielkie rzeczywiste możliwości finansowe budżetów w latach kolejnych – ważne jest, by planując cele do osiągnięcia i zadania do realizacji skupiać się wyłącznie na najistotniejszych aspektach.

3.2. Analiza SWOT

Poniższa tabela przedstawia najważniejsze czynniki, które mogą w najbliższych latach mieć wpływ na rozwój Gminy Markuszów.

mocne strony	słabe strony
• Walory turystyczne Gminy • Położenie blisko trójkąta Kazimierz-Nałęczów-Puławy • Położenie blisko Lublina • Korzystne saldo migracji na tle innych gmin powiatu • Tereny inwestycyjne	• Niższy niż w powiecie poziom infrastruktury technicznej • Niewielkie możliwości finansowe Gminy • Brak tradycji turystycznych • Niedostateczna infrastruktura turystyczna
szanse	zagrożenia
• Rozwój turystyki w woj. lubelskim⁴ • Dalsza przebudowa drogi S17 • Załłoczenie Kazimierza Dolnego, Nałęczowa i Puław w sezonie letnim i w weekendy • Wzrost PKB⁵ • Nowy okres programowania	• Migracja z Lubelszczyzny • Bezrobocie • Spadek i wahania cen produktów rolnych • Zmiany przepisów prawa

⁴ Wg GUS w latach 2010-2013 wzrost noclegów udzielonych w kwaterach agroturystycznych i pokojach gościnnych wyniósł ponad 46%

⁵ Wg GUS: 2013 do 2012 – o 1,6%, 2012 do 2011 – o 1,9%

Mocne strony

Do czynników sprzyjających rozwojowi Gminy Markuszów należą z pewnością walory przyrodniczo- krajobrazowe. Możliwe jest uprawianie turystyki pieszej, rowerowej. Różnicowanie krajobrazu (las, równina, pagórki, dostęp do jeziora Duży Ług i Rejowiec (w niedalekiej przyszłości także zbiornika w Kaleniu), itp. w tak niewielkiej odległości od Lublina jest czymś, co należy wykorzystać jako element sprzyjający rozwojowi. Tym bardziej, że są to tereny mało spenetrowane przez turystów.

Dwie kolejne mocne strony Gminy to bliskość położenia Lublina oraz tzw. trójkąta: Kazimierz-Nałęczów-Puławy. Daje to możliwość zainteresowania atrakcjami turystycznymi zarówno mieszkańców stolicy województwa (jednodniowe wycieczki, rajdy rowerowe, przyjazdy na kąpielisko, itp.), jak również przyciągnięcia turystów z całej Polski odwiedzających główne miejscowości trójkąta. Tym bardziej, iż ulokowanie zjazdów z drogi S17 jest bardzo korzystne dla tego typu wizyt.

Innego rodzaju mocną stroną Gminy jest korzystne saldo migracji (w ostatnich latach często dodatnie). Należy przypuszczać, iż w miarę rozrastania się Lublina, ze względu na bardzo dogodny i szybki dojazd, zainteresowanie terenami budowlanymi w Gminie będzie wzrastać.

Po oddaniu do użytku obwodnicy Markuszowa w ramach drogi S17 należy liczyć się w pewnej perspektywie z zainteresowaniem przedsiębiorców terenami leżącymi wzdłuż drogi Markuszów – Kurów (tzw. „stara szosa warszawska”). Tym bardziej, iż tereny te leżą w bliskim sąsiedztwie węzła drogowego S17.

Słabe strony

Gmina Markuszów na tle innych gmin powiatu puławskiego gorzej wypada jeśli chodzi o infrastrukturę techniczną. Ta dysproporcja związana jest z oczywistymi znacznie większymi możliwościami inwestycyjnymi takich

miejsowości jak Nałęczów czy Puławy. Nakłady w tych obszarach są niezbędne do zainteresowania zarówno turystów, jak i potencjalnych mieszkańców, czy przedsiębiorców.

Powyższa słaba strona związana jest z kolejną – niewielkimi możliwościami finansowymi Gminy. W powiecie puławskim Markuszów lokuje się⁶ na 8 (na 11) miejscu w obszarze dochodów własnych.

Niewielkie możliwości finansowe Gminy przekładają się także na niedostateczny poziom infrastruktury turystycznej. Mimo wielu kroków podjętych w kierunku jej poprawy, brakuje jeszcze parkingów, większej ilości tras rowerowych i asfaltowych dróg prowadzących do terenów atrakcyjnych np. dla mieszkańców Lublina (jak chociażby w okolicach jeziora Duży Ług).

Szanse

W 2010 roku w województwie lubelskim w pokojach gościnnych lub kwaterach agroturystycznych nocowało ok. 21 tysięcy turystów. W 2013 r. już ok. 39 tysięcy. Pokazuje to skalę zainteresowania naszym regionem i w Polsce, i na świecie. Promując walory turystyczne Gminy, przy jednoczesnym zaakcentowaniu bliskości tzw. *trójkąta* i Lublina, można w perspektywie kilku lat spodziewać się rozwoju bazy noclegowej czy też gastronomicznej. Tym bardziej, iż w sezonie letnim Kazimierz Dolny czy Nałęczów są bardzo zatłoczone, co sprawia, że już dziś przybywający tam goście szukają noclegów w okolicznych miejscowościach.

Bardzo istotnym czynnikiem, który może wpłynąć na rozwój Gminy Markuszów, jest budowa drogi S17, którą za kilka lat będzie można szybko i wygodnie dotrzeć np. z Warszawy. Ponadto, idealna lokalizacja węzłów (na granicy z sąsiednimi gminami) sprawia, iż podróż ze stolicy np. do Nałęczowa będzie optymalna właśnie przez Gminę Markuszów. Oprogramowanie GPS,

⁶ Dane GUS z 2012 r.

którym często posługują się turyści, będzie wskazywać właśnie taką, najszybszą i najbezpieczniejszą, trasę.

Droga S17 z widocznymi: MOP Markuszów Północ i MOP Markuszów Południe

Szansą na rozwój jest oczywiście wzrost PKB Polski związany z wychodzeniem z kryzysu 2008 r. Dane makroekonomiczne dają nadzieję na wzrost gospodarczy, dzięki któremu inwestorzy zewnątrzni mogą zainteresować się terenami leżącymi w granicach Gminy (logistyka, handel, usługi turystyczne, przetwórstwo rolno-spożywcze, itp.). Jest to o tyle ważne, iż jednym z celów nowego okresu programowania jest wspieranie powstawania na terenach wiejskich miejsc pracy w sektorach pozarolniczych.

Kolejne lata otworzą przed Gminą możliwości sięgnięcia po wsparcie unijne, które z racji niewielkich możliwości finansowych jednostki należy wykorzystać w maksymalny sposób.

Zagrożenia

Od wielu lat mieszkańcy Lubelszczyzny przenoszą się do Warszawy, Poznania, Wrocławia, ale także wyjeżdżają do innych krajów (Niemcy, Wielka Brytania, itp.). Migracja ta może być zagrożeniem dla rozwoju Gminy Markuszów, gdyż

wyludnienie województwa lubelskiego będzie negatywnie wpływać zarówno na obszar lokalnej turystyki, jak i możliwości pozyskania inwestorów.

W obecnej chwili poziom bezrobocia w Gminie jest wyższy od średniej powiatowej (odpowiednio: 9,6% i 8,2% w 2012 r. – dane GUS). Należy jednak zakładać, iż nie wielkość wskaźnika jest najważniejsza. Utrzymujące się na Lubelszczyźnie bezrobocie wśród ludzi młodych sprawia, iż nie mogąc znaleźć pracy, chętniej podejmują decyzję o emigracji zarobkowej, co może w przyszłości zagrażać rozwojowi Gminy.

Kolejnym zagrożeniem w procesie realizacji Strategii może być także spadek i wahania cen produktów rolnych, który ogranicza poczucie bezpieczeństwa finansowego mieszkańców Gminy, w znaczącej części – rolników. Sytuacja ta może mieć wpływ na zmniejszoną aktywność lokalnej społeczności i niechęć do podejmowania nowych wyzwań.

Nieodmiennie od lat ważnym czynnikiem zewnętrznym wpływającym hamująco na rozwój samorządów jest system prawny, a szczególnie nowe zadania spadające na jednostki, wymagające zaangażowania sił i środków. Tak było w przypadku przepisów dotyczących gospodarką odpadami, obszarów oświaty, itp.

3.3. Proponowane obszary rozwojowe

Drogi gminne

Należy wyremontować lub zmodernizować drogi gminne, szczególnie te, które ułatwią dostęp do sąsiednich gmin poprzez rozbudowę zintegrowanej lokalnej sieci komunikacyjnej oraz do terenów atrakcyjnych turystycznie (np. jezioro Rejowiec). Należy również dokonać niezbędnych remontów ulic w Markuszowie (ul. Tylna), a także uzbroić w drogę asfaltową tereny

umożliwiającej rozbudowę mieszkaniową miejscowości (ul. Syberia położona w północnej części miejscowości).

Jezioro Rejowiec

Markuszów, ul. Tylna

Markuszów, ul. Syberia

Połączenie sieci wodociągowej

Niezbędnym elementem służącym na co dzień mieszkańcom Gminy jest sprawna sieć wodociągowa. W celu zapewnienia odpowiednich parametrów odbioru wody należy w kolejnych latach usprawnić jej działanie. Służyć temu będzie połączenie odrębnych sieci wodociągowych (Olszowiec, Kaleń) w jeden wspólny system wodociągowy.

Zbiornik małej retencji w Kaleniu

Zbiornik w Kaleniu ma szansę stać się atrakcją uzupełniającą turystyczną ofertę Kazimierza Dolnego, Nałęczowa i Puław. Niezbędnym obszarem rozbudowy zamykanej w 2014 r. inwestycji jest stworzenie warunków do wypoczynku, rekreacji. W koronie zbiornika należy utworzyć ścieżkę spacerowo-rowerową uzupełnioną ławkami i oświetlona. Nieopodal akwenu na terenie wokół remizy należy utworzyć parkingi, umożliwić, w oparciu o zasoby lokalowe remizy, prowadzenie małej gastronomii. W okolicach pobliskiej tzw. „Kalwarii Kaleńskiej” należy przygotować parking dla turystów.

Teren wokół remizy w m. Kaleń

„Kalwaria Kaleńska”

Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy

Budynek Urzędu Gminy (wraz z OSP w Markuszowie) wymaga przeprowadzenia gruntownych prac termo modernizacyjnych w celu między innymi podniesienia jakości pracy, obsługi interesantów oraz zmniejszenia wydatków na ogrzewanie zimą i schładzanie latem.

Rozbudowa sieci kanalizacyjnej.

Gminna sieć kanalizacyjna wymaga uzupełnienia. Należy włączyć do niej miejscowości Zabłocie i Góry. Nakłady na tę inwestycję pochłoną znaczną kwotę, ale są to działania niezbędne z punktu widzenia jakości życia mieszkańców.

Rozdział IV Kierunki rozwoju

4.1. Wizja Gminy Markuszów

W świetle powyższych ustaleń wizja Gminy w 2020 r. przedstawia się następująco:

Gmina Markuszów zostanie włączona do grupy miejscowości powiatu puławskiego rozwijających się dzięki walorom turystycznym, co umożliwi podniesienie jakości życia mieszkańcom i wpłynie na rozwój aktywności gospodarczej.

4.2. Misja Gminy Markuszów

Misją Gminy Markuszów jest:

Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju służącego podniesieniu jakości życia mieszkańców, atrakcyjności turystycznej, przy jednoczesnym wsparciu przedsiębiorczości rolniczej i pozarolniczej.

4.3. Cele strategiczne i operacyjne

Cele strategiczne Gminy w zasadzie nie zmieniają się; ulegają tylko modyfikacji. Aktualizacja strategii nie uwzględnia rozbudowanej hierarchii celów (szczegółowych). Po pierwsze, niewielkie możliwości finansowe Gminy nie pozwolą w najbliższych latach na realizację bardzo wielu zadań, a co za tym idzie – poszczególne obszary strategiczne obejmować będą najwyżej kilka zadań. Po drugie, budowa taka umożliwi bieżącą aktualizację zadań do realizacji (np. przy uchwalaniu budżetu) bez konieczności aktualizacji systemu celów szczegółowych.

Cel strategiczny I. Wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców poprzez realizację inwestycji umacniających walory turystyczne i przyrodnicze Gminy

Cele operacyjne celu strategicznego I.

C. o. I.1. Podniesienie jakości wypoczynku w obszarze przylegającym do zbiornika retencyjnego w Kaleniu

C. o. I.2. Zapewnienie ułatwień komunikacyjnych na terenach atrakcyjnych turystycznie

Cel strategiczny II. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury społecznej służącej mieszkańcom i gościom

Cel operacyjny celu strategicznego II.

C. o. II.1. Podniesienie jakości funkcjonowania służby publicznej

Cel strategiczny III. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury sprzyjającej ochronie środowiska

Cele operacyjne celu strategicznego III.

C. o. III. 1. Objęcie siecią kanalizacyjną kolejnych obszarów Gminy

C. o. III.2. Podniesienie jakości zaopatrzenia w wodę

Cel strategiczny IV. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury technicznej

Cele operacyjne celu strategicznego IV.

C. o. IV.1. Budowa infrastruktury drogowej

C. o. IV.2. Modernizacja infrastruktury drogowej

Rozdział V Program operacyjny realizacji Strategii

Program operacyjny ujmuje główne zadania, które będą realizowane w celu osiągnięcia założeń strategicznych na lata 2014-2020. Uszczegółowienie programu będzie możliwe w momencie podania harmonogramów i wytycznych przez instytucje pośredniczące (prawdopodobnie IV kw. 2014 r. i I kw. 2015 r.)

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadania	Szacunkowy koszt	Źródła finansowania	
				Budżet Gminy	Środki zewn. z.
Cel strategiczny I. Wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców poprzez realizację inwestycji umacniających walory turystyczne i przyrodnicze Gminy	C. o. I.1. Podniesienie jakości wypoczynku w obszarze przylegającym do zbiornika retencyjnego w Kaleniu	Budowa ciągu pieszo-rowerowego w koronie zbiornika	1 000 000,00	tak	tak
		Budowa parkingu na terenie przylegającym do remizy w m. Kaleń		tak	tak
		Budowa parkingu dla mieszkańców i turystów w rejonie tzw. "Kalwarii Kaleńskiej"		tak	tak
	C. o. I.2. Zapewnienie ułatwień komunikacyjnych na terenach atrakcyjnych turystycznie	Budowa drogi wzdłuż jeziora Rejowiec		tak	tak
		Modernizacja drogi Markuszów-Wólka Kątna		tak	tak
Cel strategiczny II. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury społecznej służącej mieszkańcom i gościom	C. o. II.1. Podniesienie jakości funkcjonowania służby publicznej	Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy, Domu Kultury, GOPS oraz OSP w Markuszowie		tak	tak

Cel strategiczny III. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury sprzyjającej ochronie środowiska	C. o. III. 1. Objęcie siecią kanalizacyjną kolejnych obszarów Gminy	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Zabłocie i Góry	3 000 000,00	tak	tak
	C. o. III.2. Podniesienie jakości zaopatrzenia w wodę	Połączenie sieci wodociągowych Olszowiec i Kaleń		tak	tak
Cel strategiczny IV. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury technicznej	C. o. IV.1. Budowa infrastruktury drogowej	Budowa nawierzchni ul. Syberia w m. Markuszów		tak	tak
	C. o. IV.2. Modernizacja infrastruktury drogowej	Remont nawierzchni wraz z budową chodnika ul. Tylna w m. Markuszów		tak	tak
		Modernizacja drogi Olempin-droga powiatowa		tak	tak
		Modernizacja pozostałych dróg gminnych	2 000 000,00	tak	tak

Rozdział VI Finansowanie

Na realizację wszystkich planowanych inwestycji jednostka musi mieć pokrycie finansowe (źródło finansowania). Oczywiście nie wszystkie środki będą pochodzić z budżetu Gminy. Część środków będzie możliwa do pozyskania ze źródeł zewnętrznych (środki unijne, dotacje celowe, kredyty).

Oszacowania możliwości finansowych Gminy Markuszów w kolejnych latach dokonano na podstawie Wieloletniej Prognozy Finansowej (stan na 30 czerwca 2014 r.)

Prawdopodobne możliwości finansowe Gminy w latach 2015-2020 obrazuje poniższa tabela. Dane nie uwzględniają ewentualnych kredytów.

Rok	Środki na inwestycje z budżetu Gminy (zł)	Zakładany średni poziom dofinansowania (%)	Na wydatki inwestycyjne łącznie (zł)
2015	337 000	40	561 667
2016	307 000	50	614 000
2017	369 000	60	922 500
2018	272 000	50	544 000
2019	293 000	40	488 333
2020	397 000	30	567 143
łącznie:	1 975 000	łącznie:	3 697 643

Powodami niskich możliwości inwestycyjnych Gminy Markuszów są niewielkie dochody własne oraz realizacja w latach ubiegłych szeregu inwestycji służących rozwojowi Gminy wspieranych kredytami.

Rozdział VII Monitoring i ewaluacja

Ostateczna wersja aktualizacji Strategii zostanie przyjęta uchwałą Rady Gminy Markuszów, a następnie przekazana Wójtowi Gminy do realizacji. Wójt Gminy sprawować będzie nadzór nad realizacją Strategii poprzez zarządzanie i koordynację w ramach sprawowania kontroli zarządczej I i II poziomu, a także np. zawieranie umów odnoszących się do realizowanych projektów. Wójt Gminy powierzy pracownikom Urzędu Gminy Markuszów realizację inwestycji, które wynikają z programu operacyjnego Strategii, a nadzór techniczny sprawowany będzie przez inspektora nadzoru inwestorskiego.

Osoby odpowiedzialne za proces wdrożenia strategii:

- a) Wójt Gminy - etap wdrażania i monitorowania
- b) Skarbnik Gminy - etap finansowania
- c) Inspektor nadzoru inwestorskiego – etap nadzoru nad przestrzeganiem zgodności realizacji inwestycji z umową przez wykonawcę

Wójt Gminy jest również odpowiedzialny za współpracę z instytucjami zewnętrznymi, np.:

- a) Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego – np. wnioski o dofinansowanie
- b) Starostwem Powiatowym w Puławach – np. uzyskanie pozwoleń
- c) GUS – etap gromadzenia danych statystycznych

Za przeprowadzenie bieżącego monitoringu odpowiedzialny będzie ponadto wyznaczony przez Wójta pracownik. Sam proces gromadzenia danych nie powinien być rzadszy, niż raz w roku (dane pochodzić będą m.in. z Banku Danych Lokalnych GUS oraz własnych źródeł).

Rada Gminy będzie odpowiedzialna za coroczną ocenę realizacji Strategii. Jednocześnie w jej gestii leżeć będzie dokonywanie zmian priorytetów inwestycyjnych, które wynikać będą np. z pojawienia się nowych potrzeb inwestycyjnych, alokacji środków niewykorzystanych w wyniku nieotrzymania dotacji zewnętrznych, a także zmiany (wzrostu lub spadku) dochodów własnych gminy.

Weryfikacja realizacji zadań wynikających ze Strategii oparta będzie na jasnym i prostym systemie mierników (tabela poniżej).

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Zadanie	Miernik	Wartość miernika w 2020 r.
Cel strategiczny I. Wzrost aktywności gospodarczej mieszkańców poprzez realizację inwestycji umacniających walory turystyczne i przyrodnicze Gminy	C. o. I.1. Podniesienie jakości wypoczynku w obszarze przylegającym do zbiornika retencyjnego w Kaleniu	Budowa ciągu pieszo-rowerowego w koronie zbiornika	Długość ciągu pieszego w koronie zbiornika	 metrów
		Budowa parkingu na terenie przylegającym do remizy w m. Kaleń	Powierzchnia parkingu	 metrów kwadratowych
		Budowa parkingu dla mieszkańców i turystów w rejonie tzw. "Kalwarii Kaleńskiej"	Powierzchnia parkingu	 metrów kwadratowych
	C. o. I.2. Zapewnienie ułatwień komunikacyjnych na terenach atrakcyjnych turystycznie	Budowa drogi wzdłuż jeziora Rejowiec	Długość wybudowanej drogi	 metrów
		Modernizacja drogi Markuszów-Wółka Kątna	Długość wybudowanej drogi	 metrów
Cel strategiczny II. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury społecznej służącej mieszkańcom i gościom	C. o. II.1. Podniesienie jakości funkcjonowania służby publicznej	Termomodernizacja budynku Urzędu Gminy, Domu Kultury, GOPS oraz OSP w Markuszu	Powierzchnia zmodernizowanego budynku	 metrów kwadratowych

Cel strategiczny III. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury sprzyjającej ochronie środowiska	C. o. III. 1. Objęcie siecią kanalizacyjną kolejnych obszarów Gminy	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach Zabłocie i Góry	Ilość gospodarstw domowych podłączonych do kanalizacji	 gosp.
	C. o. III.2. Podniesienie jakości zaopatrzenia w wodę	Połączenie sieci wodociągowych Olszowiec i Kaleń	Długość sieci	 metrów
Cel strategiczny IV. Rozwój i unowocześnienie infrastruktury technicznej	C. o. IV.1. Budowa infrastruktury drogowej	Budowa nawierzchni ul. Syberia w m. Markuszów	Długość wybudowanej drogi	 metrów
	C. o. IV.2. Modernizacja infrastruktury drogowej	Remont nawierzchni wraz z budową chodnika ul. Tylna w m. Markuszów	Długość wyremontowanej drogi	 metrów
		Modernizacja drogi Olempin-droga powiatowa	Długość wyremontowanej drogi	 metrów
		Modernizacja pozostałych dróg gminnych	Stosunek zmodernizowanych dróg do dróg ogółem	 %

Ponadto, po etapie konsultacji, ustalony zostanie zestaw wskaźników do osiągnięcia w 2020 r., np.

- wzrost ilości nowych podmiotów usług okołoturystycznych w rejestrze REGON,
- wzrost ilości pokoi gościnnych,
- utrzymanie dodatniego salda migracji,
- pozycja Gminy w powiecie i województwie,
- wzrost ilości punktów gastronomicznych,
- itp.

Rozdział IX Konsultacje społeczne

W niedużej gminie wiejskiej, jaką jest Gmina Markuszów, konsultacje społeczne przyjmują inną formę niż w jednostkach większych. Władze Gminy na co dzień spotykają się z mieszkańcami, sołtysami, przedsiębiorcami, członkami organizacji i stowarzyszeń, itp., którzy na bieżąco informują o problemach, potrzebach lokalnej społeczności. Dlatego też wybrano krótszą i skuteczniejszą drogę przygotowania i weryfikacji dokumentu.

Na pierwszym etapie projekt aktualizacji Strategii został przygotowany w oparciu o założenia i dane uzyskane z Urzędu Gminy.

Kolejne etapy konsultacji społecznej wyglądać będą następująco:

- a) weryfikacja i uzupełnienie przygotowanego projektu przez kierownictwo Urzędu Gminy i pracowników merytorycznie odpowiedzialnych za realizację poszczególnych celów i zadań, naniesieni poprawek,
- b) poddanie konsultacjom społecznym (radni, sołtysi i mieszkańcy, kierownicy i pracownicy jednostek organizacyjnych, przedstawiciele organizacji i stowarzyszeń, itp.) uzupełnionej wersji projektu,
- d) przygotowanie ostatecznej wersji aktualizacji,
- e) uchwalenie aktualizacji Strategii przez Radę Gminy.